MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA

CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN MEDICINĂ ȘI FARMACIE „RAISA PACALO"

APROBAT
Serviciu politici în domeniul managementului personal medical și social
"15" 02 2018

Curriculum modular
GASTROENTEROLOGIE ȘI HEPATOLOGIE
CU NURSING SPECIFIC
Specialitatea
ÎNGRIJIREA BOLNAVILOR
Calificarea
ASISTENT MEDICAL 91310

2018

CUPRINS

I.	PRELIMINARII	4
II.	MOTIVAȚIA, UTILITATEA DISCIPLINEI PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ	7
III.	COMPETENȚELE PROFESIONALE SPECIFICE UNITĂȚII DE CURS	8
IV.	ADMINISTRAREA UNITĂȚII DE CURS.....	9
V.	REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	9
VI.	UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	9
VII.	STUDIU INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR	12
VIII.	SUGESTII METODOLOGICE	13
IX.	SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENȚELOR PROFESIONALE..	15
X.	LECȚII PRACTICE RECOMANDATE.....	16
XI.	RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂŞURAREA PROCESULUI DE STUDII	17
XII.	RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR.....	17

I. PRELIMINARII

Contextul social actual în Republica Moldova necesită promovarea dimensiunii europene în educaţie, în baza unui învăţământ axat pe competenţe, centrat pe elev. În condiţiile actuale de sporire rapidă a volumului informaţional şi a schimbărilor în societate se impune necesitatea de o nouă abordare în procesul educaţional de formare a specialistului medical. Luând în considerare argumentele înaintate, precum şi necesitatea intensificării actualităţilor de îngrijire a bolnavilor, pacienţilor, implementând nursing-ul specific, a fost elaborat actualul curriculum modular.

Curriculumul modular vizează Planul de învăţământ care este elaborat în baza Planului – cadru pentru învăţământul postsecundar, axat pe Sistemul Credite de Studii aprobat prin Hotărârea Colegiului Ministerului Educaţiei nr. 3/3 din 08.07.2014 şi pus în aplicare prin ordinul Ministerului Educaţiei nr. 811 din 14. 07.2014, Codul educaţiei din Republica Moldova, Strategia *Sănătate 2020.*

Conform Codului educaţiei al Republicii Moldova, art. 64 Standardele şi Curriculumul în învăţământul profesional tehnic, pct. 3, Curriculumul în învăţământul profesional tehnic postsecundar include:

a) planul-cadru de învăţământ şi planurile de învăţământ pe specialităţi;

b) curricula pe module / discipline;

c) ghiduri metodologice de aplicare a curricula.

Necesitatea modernizării procesului de formare a specialiştilor medicali cu studii profesional tehnice postsecundare, ajustată la reformele actuale din domeniul ocrotirii sănătăţii, a fost influenţată de apariţia şi implementarea noilor acte legislative. Procesul de instruire în Centrul de excelenţă în medicină şi farmacie "Raisa Pacalo" se organizează în corespundere cu documentele legislative şi normative din ţară, prin coordonarea şi racordarea la cerinţele europene, care promovează calitatea pregătirii cadrelor medicale cu studii postsecundare:

A. Documentele principale ale politicii Statului Republica Moldova în domeniul sănătăţii, educaţiei şi ocupării forţei de muncă:

1. *Codul educaţiei al Republicii Moldovei, (promulgat prin Decretul Nr. 633, Monitorul Oficial nr.319-324, din 24.10.2014).*
2. *Programul de dezvoltare a învăţământului medical şi farmaceutic în Republica Moldova pe anii 2011-2020* (Hotărârea Guvernului nr.1006 din 27 octombrie 2010);
3. *Strategia de dezvoltare a învăţământului vocaţional/tehnic pe anii 2013-2020 şi Planul de acţiuni pentru implementarea Strategiei* (Hotărârea Guvernului nr. 97 din 01.02.2013)
4. *Noua Politică de Sănătate a Republicii Moldova pentru anii 2007-2021*;
5. *Protocoalele Clinice Naţionale;*
6. Programul Naţional de prevenire şi control al bolilor cardiovasculare pentru anii 2014-2020;
7. Strategia *Sănătatea 2020.*

B. Documente europene:

1. *Cadru de calificare european – o coordonare a proceselor de la Bolognia, Kopenhaga şi Lisabona: Studiu de lungă durată.* Sursa: KOH (2001) 678 endg. din 21.11.2001;
2. Comisia Europeană (2005): *Pe calea spre cadru de calificare european în studii de lungă durată,* Documente de lucru a comisiei, (2005) 957 din 08.07.2005, Brüssel;

3. Comisia Europeană (2005): *Modernizarea instruirii generale şi profesionale în Europa: aportul elementar asupra bunăstării şi unificării sociale în Europa*, KOM (2005) 549 valabil din 10.11.2005;

4. Consiliul Europei, Comisia Europeană (2006): *Modernizarea instruirii generale şi profesionale: aportul elementar asupra bunăstării şi unificării sociale în Europa, raportul comun referitor la progrese în cadrul programului de lucru "Instruire generală şi profesională 2010"*, din Instrucţiuni Europene (EU ABl.) C 79/1 din 01.04.2006, Brüssel;

5. *Directiva UE2013/56/EG a Parlamentului European şi a Consiliului de recunoaştere a calificărilor profesionale;*

6. *European Union Standards for nursing and midwifery: Information for Accession Countries,* Brussell, 2009.

C. Documentele Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii în domeniul pregătirii cadrelor medicale

1. Framework for Action on Interprofesional Education and Collaborative Practice. Geneva, WHO, 2010;

2. The Wold Health Report 2006 – Working toghether for health. Geneva, WHO, 2006;

3. Nursing and Midwifery Services. Strategic Directions 2011-2015. WHO/HRH/HPN/10.1. Geneva, WHO;

4. Munich Declaration. Nurses and midwives: A Force for Health, 2000, Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2000.

Statutul Curriculumul modular, *Gastroenterologie şi hepatologie cu nursing specific* este un document normativ pentru realizarea procesului de formare profesională a asistenţilor medicali cu studii profesional tehnice postsecundare calificaţi în conformitate cu:

- Cadrul Naţional al Calificărilor;
- Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al specialităţilor şi calificărilor pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar.

Curriculumul modular *Gastroenterologie şi hepatologie cu nursing specific* a fost conceput în corespundere cu prevederile documentelor de politici educaţionale şi în conformitate cu

- Planul – cadru pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar;

Capitolele din Curriculum *Gastroenterologie şi hepatologie cu nursing specific*, în ansamblu sau separat, vor fi utilizate în cadrul programelor de formare profesională tehnică postsecundară – pentru disciplina *Medicina internă cu nursing specific* din componenta de specialitate pentru unitatea de curs obligatorie.

Cadrul Conceptual. Concepţia Curriculumului modular este orientată spre formarea şi dezvoltarea competenţelor profesionale în domeniul Medicinei interne a specialităţilor medicale, lucrători calificaţi cu studii medii postsecundare.

Taxonomia competenţelor. Elementul de bază al Curriculumului sînt competenţele ce trebuie formate şi dezvoltate în procesul de pregătire a asistenţilor medicali. Acestea sunt clasificate în următoarele categorii:

Competenţe – cheie care reprezintă un ansamblu multifuncţional, transferabil de cunoştinţe abilităţi şi atitudini de care au nevoie toţi membrii societăţii pentru împlinire şi dezvoltare profesională, incluziune socială şi găsirea unui loc de muncă.

În articolul 11 sunt stipulate finalităţile educaţionale, din Codul educaţiei al Republicii Moldova , pet.2, include 9 competenţe – cheie:

1. Competenţe de comunicare în limba română;
2. Competenţe de comunicare în limba maternă;
3. Competenţe de comunicare în limbi străine;
4. Competenţe în matematică, ştiinţe şi tehnologie;
5. Competenţe digitale;
6. Competenţe de a învăţa să înveţi;
7. Competenţe sociale şi civice;
8. Competenţe antreprenoriale şi spirit de iniţiativă;
9. Competenţe de exprimare culturală şi de conştientizare a valorilor culturale.

Pe lângă competenţele-cheie, recunoscute ca şi sistem integrator comportamental, care facilitează dezvoltarea omului ca personalitate şi integrarea socio- profesională, învăţământul profesional tehnic postsecundar are misiunea de formare şi dezvoltare a competenţelor profesionale.

Competenţa profesională reprezintă capacitatea confirmată de a folosi cunoştinţele, abilităţile şi atitudinile personale şi sociale în situaţii de muncă sau de studiu, în dezvoltarea profesională şi personală.

În proiectarea curriculară pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar conform cadrului de referinţă al curriculumului pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar, Ordinului Ministerului Educaţiei nr. 1128 din 26 noiembrie 2015, sunt stabilite două categorii de competenţe profesionale:

- *competenţe profesionale generale;*
- *competenţe profesionale specifice.*

Competenţele profesionale generale sunt proprii unui grup de profesii-specialităţi înrudite în cadrul unui domeniu ocupaţional, iar raportarea competenţelor generale la o profesie/specialitate concretă se efectuează prin formularea competenţelor profesionale specifice. Competenţele generale constituie comportamente profesionale ce trebuie demonstrate în mai multe activităţi profesionale. Sistemul de competenţe profesionale generale asigură succesul/reuşita activităţii profesionale în toate situaţiile de manifestare, influenţând calitatea acestora printr-o corelaţie sistemică.

Competenţele profesionale specifice reprezintă un sistem de cunoştinţe, abilităţi şi atitudini, care, prin valorificarea unor resurse, contribuie la realizarea individuală sau în grup a unor sarcini stabilite de contextul activităţii profesionale. Aceste competenţe vor fi formulate în termeni de cerinţe asociate unei singure profesii, pe care trebuie să le întrunească persoana pentru a putea îndeplini anumite lucrări în cadrul unei profesii/specialităţi şi pentru a se integra în câmpul muncii.

În procesul de proiectare curricular, rezultatele aşteptate ale învăţării, asociate unităţilor de învăţare, vor fi formulate în termenii de *"unităţi de competenţă"*.

Unitatea de competenţă reprezintă un sistem de cunoştinţe, abilităţi practice şi/sau atitudini necesare pentru a realiza anumite atribuţii şi sarcini cognitive şi/sau funcţional-acţionale.

Parcurgerea integrală sau parţială a prezentului curriculum va oferi posibilitatea:

- de a dezvolta elevilor din învăţământul profesional tehnic postsecundar, competenţele profesionale generale conform calificării profesionale;
- de a forma elevilor din învăţământul profesional tehnic postsecundar competenţele specifice domeniului Medicina internă cu nursing specific.

Funcţiile de bază ale Curriculumului:

- *teoretico-metodologică:* act normativ al procesului de predare – învăţare – evaluare;
- *reglatoare şi normativă:* componentă de bază pentru elaborarea strategiei de evaluare şi certificare;
- *proiectivă:* reper pentru proiectarea didactică şi desfăşurarea procesului educaţional orientat spre formare de competenţe;
- *metodologică şi procedurală:* componentă fundamentală spre elaborarea manualelor tipărite, ghidurilor metodologice, manualelor electronice pentru studiu individual, testelor de evaluare;
- *axiologică*: vector al procesului educaţional spre formarea de abilităţi la elevi şi certificare în contextul unei pedagogii axate pe competenţe.

Pentru realizarea deplină a acestor funcţii, la elaborarea, Curriculumului au fost luaţi în consideraţie următorii factori:

- necesitatea sporirii gradului de relevanţă a studiilor pentru încadrarea profesională ulterioară;
- existenţa unei bogate experienţe internaţionale şi a unei anumite experienţe naţionale de elaborare a curricula modulare pentru învăţământul profesional tehnic;
- necesitatea axării procesului de instruire profesională pe formarea şi dezvoltarea de competenţe.

Beneficiarii Curriculumului. Curriculumul este destinat:

- profesorilor din instituţiile medicale de învăţământ (Colegiile de Medicină) profesional tehnic;
- autorilor de manuale şi ghiduri metodologice;
- elevilor care îşi fac studiile la specialitatea Medicină;
- membrilor comisiilor pentru examenele de calificare;
- membrilor comisiilor de identificare, evaluare şi recunoaştere a rezultatelor învăţării, dobândite în contexte nonformale şi informale.

II. MOTIVAŢIA, UTILITATEA CURRICULUMULUI PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ

Curriculumul modular *Gastroenterologie şi hepatologie cu nursing specific*, a fost elaborat în baza următoarelor principii:

1. *Principiul integralităţii* – reflectă esenţa conceptuală a abordării modulare şi constituie norma de bază, utilizată în stabilirea elementelor de structură a Curriculumului şi a interdependenţei funcţionale a acestora.
2. *Principiul priorităţii funcţionale* – stabileşte sistemul prioritar de competenţe şi de selectare a conţinuturilor din perspectivele ponderii demersului educativ.
3. *Principiul relevanţei* - dezvoltarea abilităţilor de a acţiona autonom în elaborarea planului de nursing concret individualizat, acordarea asistenţei de urgenţă în stări critice pacientului ce are o contribuţie directă la formarea competenţelor profesionale.
4. *Principiul invariaţiei faţă de tipurile de echipamente şi tehnologii* - presupune prestarea serviciilor educaţionale ce vor concretiza cu angajatorii viitorilor absolvenţi tipurile de echipamente şi tehnologii în baza cărora se va realiza instruirea profesională (halate/

costume medicale, bonete, măşti, mănuşi, încălţăminte specială, stetoscop, tensiometru) detaliind stipulările în curricula şi programele de instruire practică.

5. *Principiul flexibilităţii şi receptivităţii faţă de cerinţele pieţei muncii* - presupune pe lângă stabilitatea relativă a prevederilor curriculare, cât şi o deschidere faţă de noutăţile şi inovaţiile ce se produc pe segmentele specifice ale pieţii muncii şi în tehnologiile din domeniu.

În ansamblu, Curriculumul modular este conceput în aşa mod încât să ofere profesorilor din instituţiile de învăţământ profesional tehnic posibilitatea de a-şi elabora strategii proprii de proiectare şi organizare a demersului educaţional în vederea formării la elevi a competenţelor, valorilor şi atitudinilor ce corespund necesităţilor curente şi de perspectivă ale pieţii muncii şi ale unei societăţi aflate în permanentă schimbare.

În calitate de module, părţi componente ale planului de învăţământ, curriculum modular are drept scop formarea şi dezvoltarea:

- Celor 9 competenţe cheie;
- Competenţelor profesionale generale şi specifice: *Cadrul Naţional al Calificărilor pe domenii de formare profesională;*

precum şi formarea competenţelor de:

- utilizare a principalelor acte normative: strategii, programe naţionale, ghiduri, protocoale clinice naţionale, standarde etc...

Valoarea formativă constă în:

- dezvoltarea unor competenţe cognitive, care vizează utilizarea conceptelor, teoriilor şi noţiunilor specifice disciplinei;
- formarea deprinderilor practice de colectare a informaţiei de la pacienţii terapeutici:
- formarea abilităţilor practice de aplicare, utilizare a cunoştinţelor specifice actuale în soluţionarea cazurilor de practică profesională medicală;
- formarea unor comportamente sanogene în baza valorilor personale, prin menţinerea propriei stări de sănătate, precum şi socio – profesionale cu impact asupra comunităţii;
- promovarea în rândurile populaţiei a achiziţiilor cognitive pentru informarea medicală şi acordarea asistenţei medicale.

III. COMPETENŢELE PROFESIONALE SPECIFICE UNITĂŢII DE CURS

CS1. Abordarea holistică a pacientului/bolnavului cu afecţiuni gastrice şi hepatice conform prevederilor actelor legislative şi normative naţionale/internaţionale.

CS2. Examinarea complexă a pacientului/bolnavului terapeutic cu identificarea simptomelor şi sindroamelor în afecţiunile gastrice şi hepatice.

CS3. Îngrijirea individualizateă conform etapelor procesului de nursing.

CS4. Realizarea algoritmizată a etapelor asistenţei medicale de urgenţă conform Protocoalelor Clinice Naţionale.

CS5. Comunicarea eficientă în diverse situaţii socio-profesionale şi şcolarizarea pacientului terapeutic/membrilor familiei în acordarea îngrijirilor specifice.

CS6. Promovarea modului sănătos de viaţă în afecţiunile gastrice şi hepatice.

IV. ADMINISTRAREA UNITĂȚII DE CURS

Cod	Denumirea unității de curs	Semestrul	Numărul de ore				Modalitatea de evaluare	Numărul de credite
			Total	Contact direct		Studiu lindividual		
				Teorie	Practică			
S.07 O.023	**Gastroenterologie şi hepatologie cu nursing specific**	VII	**120**	**30**	**60**	**30**	**examen**	**4**

V. REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Nr.	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		Studiu individual
			Teorie	Practică	
1	Gastroenterologie cu nursing specific.	**60**	12	28	20
2.	Hepatologie cu nursing specific.	**54**	16	28	10
3.	Stările de urgență în afecțiunile gastrice şi hepatobiliare. Nursing-ul specific. Educația pentru sănătate în afecțiunile gastrice şi hepatobiliare.	**6**	2	4	-
	Total	**120**	**30**	**60**	**30**

VI. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Unități de competență	Unități de conținut	Abilități
I. Gastroenterologie cu nursing specific		
UC1. Examinarea complexă a pacientului/bolnavului terapeutic cu recunoaşterea semnelor şi sindroamelor patologice ale afecțiunilor digestive. UC2. Identificarea problemelor de sănătate, prioritizarea lor, elaborarea şi realizarea planului de nursing în afecțiunile digestive. UC3. Realizarea	***Semiologia sistemului digestiv.*** *Gastritele cronice.* *Ulcerul gastric şi duodenal.* *Cancerul gastric.* *Bolile intestinului - Rectocolita ulcero-hemoragică. Sindromul intestinului iritabil.* *Pancreatita cronică.* 1. Noțiuni de semiologie a sistemului digestiv. 2. Definiție, etiologie, manifestări clinice subiective şi obiective în patologiile digestive. 3. Investigații paraclinice - *de laborator* (hemograma, examenul biochimic (proteinele, fracțiile proteice, glicemia, colesterolul, lipoproteidele, protrombina, probele hepatice,	- Identificarea semnelor şi sindroamelor principale în afecțiunile sistemului digestiv. - Examinarea bolnavilor: examenul subiectiv şi obiectiv. - Pregătirea psihologică şi fizică a pacientului pentru examenele *de laborator:* hemoleucograma, analiza biochimică a sângelui, alfa-amilaza sângelui, maselor fecale, pentru examenul coprologic,coproparazitologic şi la sângele ocult; examenul urinei, amilaza urinei. - *instrumental şi funcțional:* fibroesofagogastroduodenoscopia (FEGDS), radiografia stomacului cu substanță baritată,

îngrijirilor în afecţiunile digestive conform etapelor procesului de nursing, consilierea pacientului şi instruirea membrilor familiei. UC.4 Promovarea modului sănătos de viaţă în afecţiunile digestive.	coagulograma, alfa-amilaza sângelui şi urinei). *instrumental şi funcţional:* fibroesofagogastroduodenoscopia (FEGDS), radiografia stomacului cu substanţă baritată, colonoscopia, irigoscopia, ultrasonografia organelor abdominale parenhimatoase, tomografia computerizată). 4. Principii de tratament, algoritmul stărilor de urgenţă în afecţiunile digestive. 5. Nevoile prioritare, sursele, manifestările de dependenţă, obiectivele, intervenţiile asistentului medical în afecţiunile digestive. 6.Măsurile de profilaxie primară şi secundară în afecţiunile digestive.	colonoscopia, irigoscopia, ultrasonografia organelor abdominale parenhimatoase, tomografia computerizată) cu patologie digestivă. - Identificarea problemelor de sănătate şi prioritizarea lor. - Stabilirea diagnosticului de nursing, obiectivelor şi intervenţiile asistentului medical. - Determinarea bilanţului hidric. - Proiectarea consilierii privind profilaxia patologiilor digestive. Conduita conform ghidului pacientului din Protocoalele Clinice Naţionale: *Ulcerul gastric şi duodenal la adult, Cancerul gastric, Pancreatita cronică la adult, Colita ulceroasă la adult.*
II. Hepatologie cu nursing specific.		
UC1. Examinarea complexă a pacientului/ bolnavului terapeutic cu recunoaşterea semnelor patologice ale afecţiunilor hepatobiliare. UC2. Identificarea problemelor de sănătate, prioritizarea lor, elaborarea şi realizarea planului de nursing în afecţiunile hepatobiliare. UC3. Organizarea îngrijirilor conform etapelor procesului de nursing cu consilierea pacientului în afecţiunile hepatobiliare cu instruirea membrilor	*Semiologia afecţiunilor vezicii biliare. Diskineziile căilor biliare* *Colecistita cronică,* *Litiaza biliară.* *Semiologia afecţiunilor hepatice* *Hepatitele cronice.* *Boala alcoolică hepatică* *Ciroza hepatică.* 1. Noţiuni de semiologie a sistemului hepatobiliar. 2. Definiţie, etiologie, manifestări clinice subiective şi obiective; 3. Investigaţii paraclinice: - *de laborator:* hemoleucograma, analiza biochimică a sângelui, probele hepatice, protrombina, fibrinogenul, fracţiile proteice, coagulograma; examenul imunologic al sângelui pentru determinarea marcherilor hepatici; determinarea	- Identificarea semnelor principale în afecţiunile sistemului hepatobiliar. - Examinarea bolnavilor (examenul subiectiv şi obiectiv, examenul paraclinic: *de laborator:* hemoleucograma, analiza biochimică a sângelui, probele hepatice, protrombina, fibrinogenul, fracţiile proteice, coagulograma; masele fecale pentru examenul coprologic, bacteriologic, parazitologic şi la sângele ocult; examenul conţinutului biliar; examenul imunologic al sângelui pentru determinarea marcherilor virali hepatici; determinarea cantitativă a virusului hepatic. *instrumental şi funcţional:* fibroesofagogastroduodenoscopia (FEGDS), radiografia esofagului şi stomacului cu substanţă baritată, ultrasonografia organelor

familiei. UC.4 Promovarea modului sănătos de viaţă în afecţiuni hepatobiliare.	cantitativă a virusului hepatic; masele fecale pentru examenul coprologic, coproparazitologic şi la sângele ocult; examenul conţinutului biliar; - *instrumental şi funcţional:* fibroesofagogastroduodenoscopia (FEGDS), radiografia esofagului şi stomacului cu substanţă baritată, ultrasonografia organelor abdominale parenchimatoase, scintigrafia hepatică, fibroscan, laparocenteza, colecistografia, colangiografia, sondajul duodenal, tomografia computerizată, rezonanţa magnetică nucleară. 4. Principii de tratament în afecţiunile hepatobiliare. 5. Nevoile prioritare, sursele, manifestările de dependenţă, obiectivele, intervenţiile asistentului medical în afecţiunile hepatobiliare. 6. Măsurile de profilaxie primară şi secundară în afecţiunile hepatobiliare.	abdominale parenhimatoase, scintigrafia hepatică, fibroscan, laparocenteza, colecistografia, colangiografia, sondajul duodenal, tomografia computerizată, rezonanţa magnetică nucleară) cu patologie digestivă. - Identificarea problemelor de sănătate şi prioritizarea lor. - Stabilirea diagnosticului de nursing, obiectivelor şi intervenţiile asistentului medical. - Îngrijirea bolnavilor cu edeme, ascită. - Determinarea bilanţului hidric. - Proiectarea consilierii privind profilaxia patologiilor hepatobiliare. Conduita conform ghidului pacientului din Protocoalele Clinice Naţionale: *Hepatita virală B cronică la adult, Hepatita virală C cronică la adult, Ciroza hepatică compensată la adult, Ascita în ciroza hepatică la adult, Hipertensiunea portală la adult.*
III. Stările de urgenţă în afecţiunile digestive şi hepatobiliare.. **Nursing-ul specific. Educaţia pentru sănătate în afecţiunile digestive şi** hepatobiliare.		
UC1. Realizarea algoritmizată a etapelor asistenţei medicale de urgenţă în afecţiunile digestive conform Protocoalelor Clinice Naţionale. UC2. Acordarea asistenţei de urgenţă în afecţiunile digestive şi	1. *Stările de urgenţă în afecţiunile digestive şi hepatobiliare:* - hemoragii gastrice superioare şi inferioare (definiţie, etiologie, manifestări clinice, managementul asistenţei de urgenţă la etapa prespitalicească); - perforaţie, penetraţie gastrică (definiţie, etiologie, manifestări clinice, managementul asistenţei de urgenţă la etapa	- *Recunoaşterea stărilor de urgenţă în afecţiunile* digestive şi hepatobiliare: hemoragii gastrice superioare şi inferioare, perforaţie, penetraţie gastrică, colica biliară, coma hepatică. - Aplicarea algoritmului asistenţei de urgenţă în baza studiului de caz. - Identificarea problemelor de dependenţă, stabilirea diagnosticului de nursing, obiectivele şi intervenţiile asistentei medicale.

hepatobiliare. UC3. Promovarea măsurilor de profilaxie în afecţiunile digestive şi hepatobiliare.	prespitalicească); - colica biliară (definiţie, etiologie, manifestări clinice, managementul asistenţei de urgenţă la etapa prespitalicească); - coma hepatică (definiţie, etiologie, manifestări clinice, managementul asistenţei de urgenţă la etapa prespitalicească); 2. Nevoile prioritare, sursele, manifestările de dependenţă, obiectivele, intervenţiile asistentei medicale în afecţiunile digestive şi hepatobiliare. 3. Educaţia pentru sănătate în stările de urgenţe digestive şi hepatobiliare. 4. Măsurile de profilaxie primară şi secundară în afecţiunile digestive şi hepatobiliare.	- Elaborarea planurilor de îngrijire în baza studiilor de caz. - Consilierea pacienţilor în profilaxia stărilor de urgenţe digestive şi hepatobiliare. - Conduita conform ghidului pacientului din Protocoalele Clinice Naţionale: *Ascita în ciroza hepatică la adult, Hipertensiunea portală la adult.*

VII. STUDIU INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR

Materii pentru studiul individual	**Produse de elaborat**	**Modalităţi de evaluare**	**Termenul de realizare**
1. Gastroenterologia cu nursing specific			
1.1 Nursing-ul specific în afecţiunile digestive	Plan de nursing.	Elaborarea şi argumentarea planurilor de nursing	4 ore
1.2 Complicaţiile ulcerului gastric şi duodenal.	Diagrama Venn	Identificarea asemănărilor şi deosebirilor dintre hemoragia gastric şi duodenală.	4 ore
1.3. Dietoterapia în afecţiunile gastrice	Ciorchinele	Elaborarea şi argumentarea meniului alimentar	4 ore
1.4. Scolarizarea pacienţilor cu pancreatite cronice în regimul alimentar.	Pliant	Calitatea şi accesibilitatea informaţiei în limbajul pacientului, utilizare terminologiei de popularizare, Actualitatea informaţiei,	4 ore

		structurat (erarhic şi logic).	
1.5 Dereglările tranzitului intestinal: Constipaţiile.	Meniul pentru trei zile la un pacient cu constipaţii.	Corectitudinea alegerii alimentelor în dependenţă de starea care s-a dezvoltat.	4 ore
2. Hepatologia cu nursing specific			
2.1 Steatoza hepatică	Arborele de idei	Modul de tratare a subiectului (utilizarea resurselor, selectarea informaţiei, organizarea însuşirii logice). Profunzimea şi completitudinea, calitatea informaţiei, corespunderea conţinutului cu subiectul avizat.	2 ore
2.2 Cancerul hepatic	Diagrama Venn.	Identificarea asemănărilor şi deosebirilor dintre cancerul hepatic şi ciroza hepatică.	2 ore
2.3 Dietoterapia în afecţiunile hepatobiliare	Ciorchinele	Elaborarea şi argumentarea meniului alimentar	2 ore
2.4 Fitoterapia în afecţiunile hepatobiliare.	Pliant	Calitatea şi accesibilitatea informaţiei în limbajul pacientului, utilizare terminologiei de popularizare, Actualitatea informaţiei, structurat (erarhic şi logic).	4 ore

VIII. SUGESTII METODOLOGICE

Specificul demersului educaţional medical se va axa pe următoarele aspecte:

1. *Abordarea modulară* oferă posibilitatea parcurgerii treptate a conţinuturilor ocupaţionale, pe sisteme de organe a patologiilor organelor interne terapeutice, în vederea obţinerii unei calificări şi permite evaluarea progresului înregistrat de elev - formabil la finele fiecărui modul.

Predarea unor elemente de conţinut se vor axa pe rezolvarea unor sarcini concrete, de lucru, iar conţinuturile vor fi predate în consecutivitatea determinată de logica internă şi specificul situaţiei de rezolvat. Elevul va dobândi competenţe specifice, pornind de la necesitatea realizării unei sarcini concrete, prin îmbinarea judicioasă a cunoştinţelor teoretice şi abilităţilor practice. Nivelul de calificare îi solicită absolventului competenţe concrete, unde un rol aparte îl

au abilităţile exersate în *cabinetele de simulare din instituţiile* de învăţământ medical şi instituţiile medico sanitare publice, fiind modalitatea cea mai eficientă de învăţare.

2. *Orientarea spre finalităţi de învăţare* focusează procesul de instruire pe un şir de rezultate scontate, care reflectă ceea ce se aşteaptă de la un formabil să cunoască, să înţeleagă şi să fie capabil să execute la finalizarea cursului de instruire profesională. În procesul de instruire orientat spre formarea competenţelor, cadrele didactice vor aplica metode de predare-învăţare ce asigură dezvoltarea şi consolidarea celor trei componente ale competenţei: cunoştinţe, abilităţi şi aptitudini. Cunoştinţele reprezintă rezultatul asimilării prin învăţare a unor informaţii cu privire la patologiile terapeutice, competenţe şi abilităţi practice legate de domeniul medical cu rol de implementare profesională ulterioară. În acest caz, sunt implicate anumite procese psihice (percepţia, memoria şi unele operaţii elementare de gândire critică cu dezvoltarea gândirii clinice). Atitudinile au ca scop formarea la elevi a comportamentului şi valorilor în contextul condiţiilor sociale bine determinate. În acest scop, se vor aplica strategii care formează la elevi valori şi atitudini personale: studiul de caz (caz clinic), *simularea, jocul de rol, analiza de text, realizarea portofoliilor de învăţare şi evaluare, asaltul de idei, exerciţiul, dialogul, conversaţia dirijată sau liberă, chestionarul, conversaţia euristică, discuţia dirijată, prezentarea, dezbaterea, elaborarea şi implementarea proiectelor* etc...

3. *Integrarea teoriei cu practica* presupune ca tot ceea ce se însuşeşte în procesul didactic să se valorifice în cadrul activităţilor practice din instituţiile medico-sanitare publice.

4. *Centrarea pe elev* se referă la adoptarea unui demers de învăţare activă prin realizarea unor activităţi individuale sau în grup, în care elevul acţionează independent, soluţionează cazuri clinice, ia decizii mai puţin influenţate şi îşi asumă responsabilitatea pentru propriile acţiuni.

Procesul didactic se focalizează atât pe asimilarea de cunoştinţe şi abilităţi specifice disciplinei, cât şi pe folosirea mecanismelor învăţării conştiente şi eficiente, pe care elevii le vor aplica în diferite contexte de viaţă cu implicarea activă în soluţionarea problemelor comunităţii. Aceasta va contribui la crearea cadrului educaţional care încurajează interacţiunea socială pozitivă, motivaţia intrinsecă şi angajarea elevului în procesul de învăţare. Prin implicarea activă şi participarea la îngrijirea pacienţilor cu afecţiuni terapeutice, elevii dobândesc cunoştinţe şi abilităţi care îi ajută să devină responsabili pentru activităţile realizate în instituţiile curative. În acest context, se vor forma la elevi valori şi aptitudini profesionale necesare viitorului specialist medical.

Proiectând lecţia conform cadrului de învăţare ERRE la etapa de *Evocare,* motivând şi implicând elevii în procesul de studii pentru realizarea diferitor sarcini, se va conştientiza nivelul dezvolatare, informare ale elevilor/studenţilor în raport cu sarcina propusă, se va identifica experienţa proprie şi exterioriza cunoştinţe, abilităţi, atitudini la subiect.

La etapa de *Evocare* se utilizează diverse metode interactive: *brainstorming-ul, brainsketching-ul, GPP- gândeşte singur - discută în perechi - Prezintă colegilor; explozia stelară, Grafitti, linia valorii etc.*

La etapa *Realizarea sensului* se propun sarcini de informare şi procesare a informaţiilor noi, în urma căreia se completează şi se modifică schema cognitivă a elevului, se asigură prelucrarea şi înţelegerea informaţiei noi de către elev, se menţine implicarea prin sarcini care facilitează contactul cu informaţia nouă şi procesarea ei. Metodele specifice realizării sensului reprezintă: *SINELG, mozaic, 6 De ce? discuţia ghidată, acvarium, demonstararea pacientului tematic, joc de rol, algoritmizarea, pălăriile gânditoare, caz clinic etc.*

La etapa *Reflecția* - elevilor/studenților li se propune să comunice și să decidă în grup/cu colegii asupra anumitor probleme să realizeze aprecieri asupra experienței acumulate în cadrul lecției. În urma acestui proces se obțin următoarele rezultate: menținerea implicării prin schimb de idei, formarea și exprimarea atitudinilor, restructurarea durabilă a schemelor cognitive inițiale și condiționarea schimbării comportamentale. Metodele specifice *reflecției* sunt: *revizuirea circulară, generalizarea categorială, graficul conceptual, Turul galeriei, Pânza discuției, din fotoliul autorului, diagrama cauzelor și a efectelor, agenda cu notițe paralele etc.*

La etapa *Extinderea,* elevilor li se propune să aplice în experiența cotidiană noile achiziții intelectuale. Avantajul etapei constă în faptul că vor obține:

a. realizarea unui transfer de cunoștințe în autentic;

b. aplicarea celor însușite la ore în situații de integrare simulate și autentice;

c. dezvoltarea competențelor, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.

Cadrul didactic va selecta și adecva diversificat tehnologiile de predare-învățare în corespundere cu potențialul elevului conform calificării, a propriei strategii didactice, precum și a obiectivelor proiectate tematic.

Pornind de la caracterul aplicativ al.Curriculumului modular, se recomandă utilizarea cât mai largă în procesul de predare-învățare a metodelor activ-participative, precum și reducerea timpului alocat metodelor de expunere a materiilor teoretice și aplicarea celor bazate pe efectuarea sarcinilor de lucru. În funcție de resursele materiale disponibile (cabinete de simulare, baze clinice în spitale) se vor organiza lucrări practice în cabinetele de simulare și instituții medico-sanitare publice specializate. În activitățile practice, accentul se va pune pe îndeplinirea cu exactitate și la timp a sarcinilor de lucru. Realizarea proiectelor în cadrul activităților practice va urmări nu numai dezvoltarea abilităților individuale, dar și a celor de lucru în echipă. În activitățile individuale, accentul se va pune pe studiere, analiza și sistematizarea materialului teoretic și practic în scopul îndeplinirii sarcinilor de lucru individual. Acestea vor fi prezentate în formă de portofolii, proiecte, sarcini specifice etc.

IX. SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENȚELOR PROFESIONALE

Axarea procesului de învățare-predare-evaluare pe competențe presupune efectuarea evaluării pe parcursul întregului proces de instruire. Evaluarea continuă va fi structurată în evaluări formative și evaluări sumative (finale) ce țin de interpretarea creativă a informațiilor și de capacitatea de a rezolva situațiile de problemă (cazuri clinice). Activitățile de evaluare vor fi orientate:

- prin motivarea elevilor și realizarea feedback-ului;
- prin stimularea la elevi a efortului de autoevaluare formativă (autoevaluarea formativă reprezintă procesul prin care elevul însuși este pus să judece calitatea lucrului său în raport cu obiectivele definite și cu criteriile de apreciere propuse);
- prin formarea deprinderilor de evaluare reciprocă (evaluarea reciprocă constituie un proces de interacțiune evaluativă, orientat spre emiterea unor judecăți de valoare în baza unor criterii prestabilite);
- prin evidențierea succesului, realizează principiul centrării pe personalitatea celui evaluat.

Pentru a eficientiza procesele de evaluare, înainte de a demara evaluările, cadrul didactic va aduce la cunoștința elevilor tematica subiectelor, modul de evaluare (bareme/grile/criterii de notare) și condițiile de realizare a fiecărei evaluări. Evaluarea curentă/formativă se va realiza prin

diverse modalităţi: observarea comportamentului elevului, analiza rezultatelor activităţii elevului, discuţia/conversaţia, prezentarea proiectelor individuale de activitate.

Prin evaluarea curentă/formativă, cadrele didactice informează elevul despre nivelul de performanţă, îl motivează să se implice în dobândirea competenţelor profesionale.

Evaluarea sumativă a rezultatelor la disciplină se efectuează prin evaluarea în trei etape:

Prima etapă de evaluare finală se realizează prin *testarea* în scris - această metodă de evaluare are structură şi caracteristici specifice. Testul oferă posibilităţi de măsurare mai exactă a performanţelor obţinute de elevi, are însuşiri de investigaţie experimentală, permite să se verifice mai precis nivelurile obţinute, conţine un grad sporit de obiectivitate în apreciere.

A doua etapă de evaluare – *demonstrarea deprinderilor practice* care se realizeaza la finele modulului şi la finele cursului Medicina internă cu nursing specific în baza simulării în sălile de simulare a unui caz clinic din contexte profesionale variate, care solicită elevului demonstrarea competenţei profesionale conform standardelor/protocoalelor de proces.

A treia etapă – *evaluarea orală în cadrul examenului de absolvire, ce prevede două întrebări orale şi soluţionarea unui caz clinic.* Principalul avantaj al acestei metode îl constituie posibilitatea dialogului profesor-elev, în cadrul căruia profesorul îşi poate da seama nu doar „ce ştie" elevul, ci şi cum gândeşte clinic, cum se exprimă verbal, cum va acţiona în anumite situaţii relatate în cazurile clinice.

X. LECŢII PRACTICE RECOMANDATE

Lecţie practică Nr.1: *Semiologia sistemului digestiv.* Nursing-ul specific în afecţiunile digestive.
Lecţie practică Nr.2: *Nursing-ul specific în gastritele cronice.* Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.3: *Nursing-ul specific în ulcerul gastric şi duodenal.* Complicaţiile. Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.4: *Nursing-ul specific în cancerul gastric.* Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.5: *Stările de urgenţă în afecţiunile digestive.* Nursing-ul specific în afecţiunile sistemului digestiv. Promovarea activităţilor de profilaxie a maladiilor digestive.
Lecţie practică Nr.6: Nursing-ul specific în pancreatita cronică. Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.7: Nursing-ul specific cu afecţiuni intestinale: Rectocolita ulcero-hemoragică. Sindromul intestinului iritabil. Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.8: *Semiologia afecţiunilor hepatobiliare.* Nursing-ul specific în afecţiunile *hepatobiliare.*
Lecţie practică Nr.9: Nursing-ul specific în hepatitele cronice. Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.10: Nursing-ul specific în ciroze hepatice. Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.11: Nursing-ul specific în boala alcoolică hepatică. Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.12: Promovarea activităţilor de profilaxie a maladiilor hepatobiliare.
Lecţie practică Nr.13: Nursing-ul specific în colecistita cronică. Educaţia pentru sănătate
Lecţie practică Nr.14: Nursing-ul specific în litiaza biliară. Educaţia pentru sănătate.
Lecţie practică Nr.15: *Stările de urgenţă în afecţiunile* hepatobiliare. Nursing-ul specific. Educaţia pentru sănătate.

XI. RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂŞURAREA PROCESULUI DE STUDII

Mijloacele didactice utilizate în cadrul lecţiilor de *Gastroenterologie şi hepatologie cu nursing specific*:

1. Curriculum-ul la disciplină;
2. Planul tematic la disciplină ;
3. Proiecte didactice;
4. Lecţii ştiinţifice;
5. Prezentări în programul Power – Point;
6. Filme didactice;
7. Ghidul lecţiilor practice;
8. Tabele, planşe, mulaje;
9. Teste de evaluare a cunoştinţelor;
10. Forma (halat/costum medical, mască, mănuşi, bonetă etc...);
11. Pacienţi cu patologii gastrice şi hepatobiliare;
12. Fişe de observaţii clinice;
13. Foaia de temperatură;
14. Termometru;
15. Tensiometru;
16. Stetofonendoscop;
17. Simulatoare;
18. Electrocardiograf;
19. Glucometru;
20. Urocultor;
21. Coprocultor;
22. Antropometru;
23. Panglică centimetrică;
24. Secundomer.

XII. RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR

Nr. crt.	Denumirea resursei	Locul în care poate fi consultată/ accesată/ procurată resursa
1.	Negrean M., Tomulescu L., Carp. L şi alţi autori, *Medicina internă cu nursing specific,* suport de curs pentru studenţii colegiilor de medicină, ediţia a II-a Chişinău, 2017.	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
2.	Borundel C., *Medicină internă pentru cadre medii,* Ed. BIC ALL, Bucureşti, 2004	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
3.	Butorov I., Negrean M., şi alţi autori, *Gastroenterologia, Curs de lecţii,* Tipogr. Prag -3 SRL, Chişinău, 2007.	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
4.	Botnaru V., *Examenul clinic în*	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.

	afecţiunile sistemului digestiv, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău 2005	Bibliotecă USMF „ N. Testemiţanu ”
5.	Babiuc C., Dumbrava Vlada – Tatiana, *Medicină internă,* Centrul Editorial Poligrafic Medicină, Chişinău, 2008	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”. Bibliotecă USMF „ N. Testemiţanu ”
6.	Botnaru V. *Medicina interna,* Breviar Modulul Gastroenterologie /hepatologie Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău, 2008	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”. Bibliotecă USMF „ N. Testemiţanu ”
7.	Crivcianschi L., *Urgenţe medicale* (Algoritmele – protocoale de management şi tratament), Tipografia „Grafică”, Chişinău, 2003.	Bibliotecă USMF „ N. Testemiţanu ”
8.	Gherasim L., *Medicina internă,* vol.II, Ed. Medicală, Bucureşti 1999.	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
9.	Negrean M., coordonator de ediţie, *Protocol/Algoritm al deprinderilor practice,* calificarea asistent medical, ediţia II-a, Tipograia centrală, Chişinău, 2017.	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
10.	Stempovscaia E., responsabil de ediţie, *Standarde de îngrijiri -nursing pentru asistente medicale şi moaşe,*Tipog. GrafemaLibris, Chişinău, 2007	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
11.	Titircă L., *Ghid de nursing* – volumul I şi tehnici de evaluare – volumul II, Editura, Viaţa Medicală Românească, Bucureşti, 2011	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
12.	Titircă L., *Manual de îngrijiri speciale acordate pacienţilor de asistenţi medicali*, Editura, Viaţa Medicală Românească, Bucureşti, 1998.	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
13.	Vasilenco V., *Propedeutica bolilor interne,* Editura Universitas, Chişinău 2001	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
14.	Mozes C., *„Tehnica îngrijirii bolnavului (cartea asistentei medicale)”,* Ediţia VII, Editura Medicală, Bucureşti, 2003.	Bibliotecă CEMF „ Raisa Pacalo ”.
15.	*Politica Naţională de Sănătate* a Republicii Moldova anii 2007- 2021.	http://www.unfpa.md/images/stories/pdf/politica %20sanatate.pdf
16.	Strategia, *Sănătatea 2020.*	www. ms.gov.md
17.	Protocoale Clinice Naţionale	www. ms.gov.md